

TP Förskolor AB

Riktlinjer för aktiva åtgärder mot diskriminering och kränkande behandling samt plan mot kränkande behandling

"Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. De är utrustade med förnuft och samvete och bör handla gentemot varandra i en anda av broderskap."

(Ur FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna).

Innehåll

1. Lagar och författningar som styr förskolan	3
2. Uppdraget att motverka diskriminering och kränkande behandling har sitt ursprung i två lagar:	4
3. Vår policy/vision	5
4. Aktiva åtgärder	7
5. Diskrimineringslagen (SFS 2008:567)	8
De sju diskrimineringsgrunderna	8
Diskrimineringslagen förbjuder sex former av diskriminering:	9
Exempel på händelser som kan vara diskriminerande utifrån de sju diskriminerings-grunderna	9
Exempel på konkreta åtgärder för att motverka och förebygga diskriminering	11
6. Skollagen	12
7. Våra rutiner för akuta situationer	13
8. Referenser:	14

1. Lagar och författningar som styr förskolan

Diskrimineringslagen (SFS 2008:567).

Skollagen kapitel 6. Kränkande behandling (SFS 2010:800).

Barnkonventionen, svensk lag. I barnkonventionen artikel 2 slås fast: Alla barn har samma rättigheter och lika värde. Ingen får diskrimineras.

Lpfö 18. Enligt läroplanen för förskolan har rektor, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att upprätta, genomföra, följa upp och utvärdera förskolans handlingsprogram för att förebygga och motverka alla former av kränkande behandling, såsom mobbning och rasistiska beteenden bland barn och anställda.

“Var och en som verkar inom förskolan ska främja aktning för **människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män, flickor och pojkar, samt solidaritet mellan människor.**”

“Inget barn ska i förskolan bli utsatt för diskriminering på grund av **kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder**, hos barnet eller någon som barnet har anknytning till, eller för annan kränkande behandling. Alla sådana tendenser ska aktivt motverkas.

Förskolan ska erbjuda alla barn samma möjligheter till utveckling, lärande och lek utan att de begränsas av sin könstillhörighet.

Utbildningen i förskolan ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.

2. Uppdraget att motverka diskriminering och kränkande behandling har sitt ursprung i två lagar:

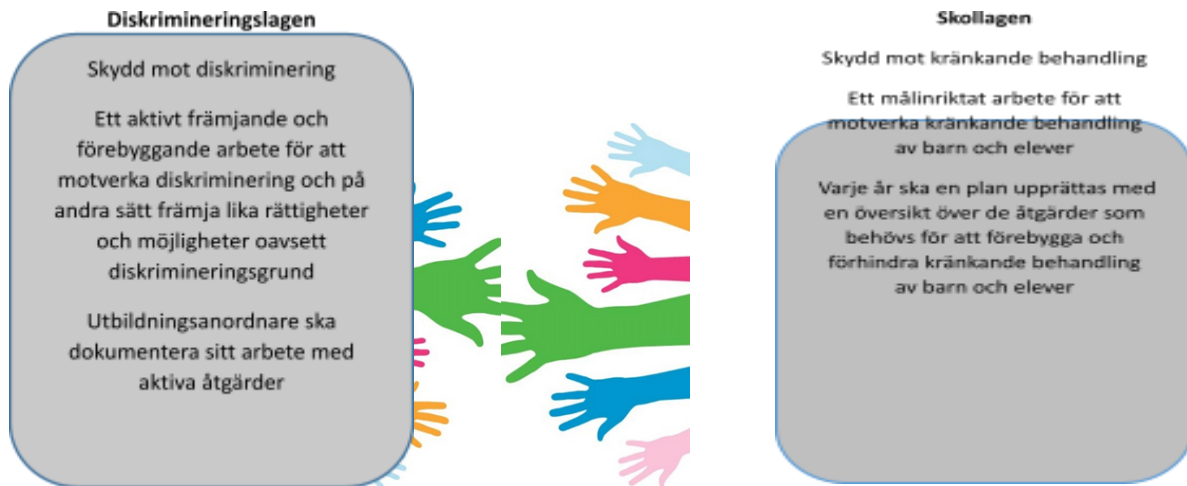
Diskrimineringslagen (SFS 2008:567), som sedan januari 2017 har breddats till att omfatta alla sju diskrimineringsgrunderna med aktiva åtgärder.

Förbud mot kränkande behandling regleras av skollagen (SFS 2010:800).

Dessa lagar har ett gemensamt syfte och det är att skydda barnen.

Vi inom förskolan har ett uppdrag att motverka diskriminering och kränkande behandling genom både främjande och förebyggande arbete.

Enligt skollagen ska det årligen tas fram en plan för hur utbildningen motverkar kränkande behandling.

Främjande och förebyggande arbete = aktiva åtgärder

I och med ett medvetet främjande arbete minskar riskerna och därmed behovet av förebyggande åtgärder.

Barn har rättigheter och vuxna har ansvar och skyldigheter.

3. Vår policy/vision

Ingen skall utsättas eller utsätta andra för diskriminering eller annan kränkande behandling. Vår vision är att alla är lika viktiga. På våra förskolor ska alla barn ges de bästa möjligheterna att utvecklas utifrån sina förutsättningar. Ingen form av kränkande behandling, diskriminering eller trakasserier får förekomma. Vi har nolltolerans. Vi har ett aktivt arbete för att främja, förebygga och förhindra kränkningar och diskriminering. Alla barn ska känna sig trygga och bli respekterade oavsett sitt eget eller någon av sina anhörigas kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder.

Hagmarkens värdeord är Trygghet, Respekt, Empati och Positivt tänkande. Lpfö 18 skriver att "Utbildningen ska präglas av öppenhet och *respekt* för skillnader i människors uppfattningar och levnadssätt." "Utbildningen i förskolan ska lägga grunden för ett livslångt lärande. Den ska vara rolig, *trygg* och lärorik för alla barn." "Förskolan ska ge barnen möjlighet att utveckla en *positiv* uppfattning om sig själva som lärande och skapande individer." Lgr11 skriver att "Utbildningen ska förmedla och förankra *respekt* för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på."

TP förskolors värdeord är Kunskap, Engagemang, Lekfullhet= LEK ska prägla utbildningen. Lpfö 18 skriver att "alla barn ska ges möjlighet att delta i gemensamma lekar utifrån sina förutsättningar och sin förmåga".

Forskning om diskriminering och kränkningar i förskola pekar mot att det sociala klimatet som pedagogerna skapar och har ansvar för avgör hur mycket kränkningar och diskriminering som förekommer mellan barnen. Ett av TP förskolors bärande koncept där man lyfter vikten av det sociala klimatet är "Relationskompetensen" där det dialogbaserade förhållningssättet som bygger på allas lika värde ska genomsyra utbildningens alla delar.

TP Förskolor kombinerar båda lagarnas uppdrag och aktiva åtgärder bland annat i SKA-materialet så att uppföljningen sker kontinuerligt och systematiskt under läsåret. I våra utbildningsmallar har TP förskolor valt att planera in det främjande och förebyggande arbetet med efterföljande analys och utvecklingsåtgärder.

I grundutbildningen ska vi dagligen arbeta med det främjande och förebyggande arbetet. SKA-materialet i vardagens rutiner och lärmiljöer ska säkerställa att inga barn utsätts för diskriminering och kränkande behandling.

Vi behöver kunskap om de sju diskrimineringsgrunderna och vad kränkande behandling kan vara när vi planerar det främjande och förebyggande arbetet för att eliminera att det händer.

Genom det systematiska kvalitetsarbetet undersöker/kartlägger vi att:

- organisationen
- rutiner/regler
- miljöer/material
- normer/förhållningsätt/attityder

inte oavsiktligt medverkar till diskriminering och kränkande behandling

När vi arbetar med att synliggöra **normer** och olika förhållningsätt motverkar vi alltså diskriminering och kränkande behandling. Det är viktigt att lyfta att den som är en del av en norm sällan är medveten om att normer finns, för hen är den oftast osynlig. Det är först när någon försöker bryta normen som den synliggörs.

Med hjälp av utbildningsmallarna arbetar vi med att undersöka/kartlägga, analysera, åtgärda och följa upp och utvärdera diskrimineringsgrunderna samt kränkande behandling. I mallarna står det:

*”Så här gör vi för att synliggöra och utmana **normer** som begränsar och exkluderar utifrån de sju diskrimineringsgrunderna och kränkande behandling”*

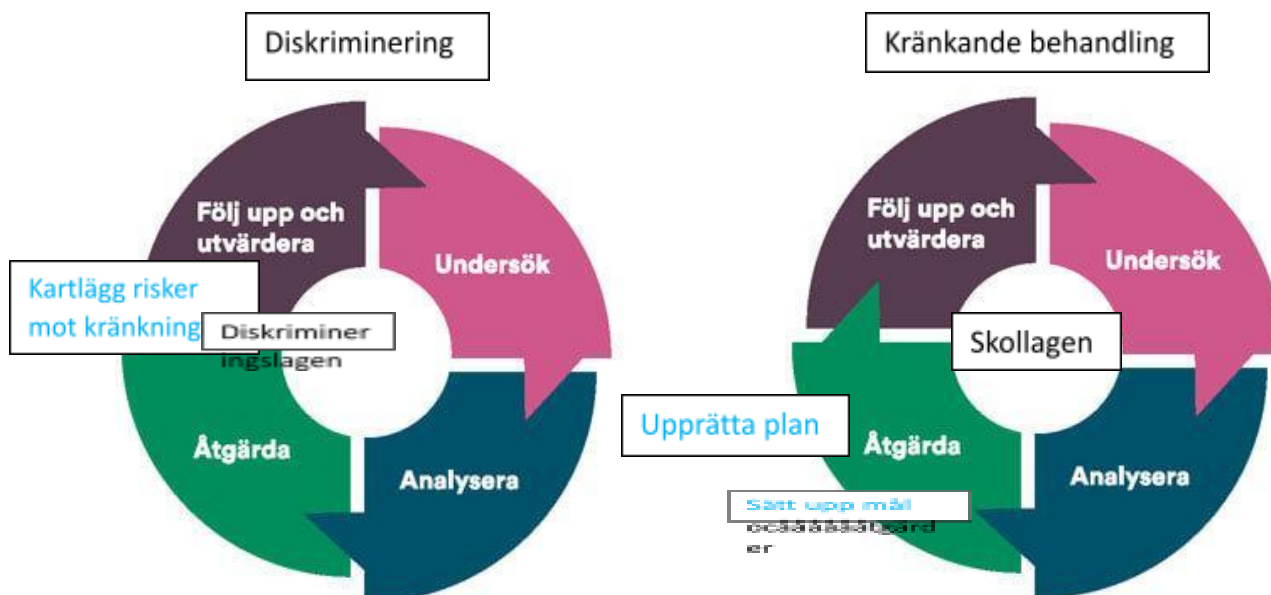
De sju diskrimineringsgrunderna är:

- 1, kön
- 2, könsöverskridande identitet eller uttryck
- 3, etnisk tillhörighet
- 4, religion eller annan trosuppfattning
- 5, funktionsnedsättning
- 6, sexuell läggning
- 7, ålder

4. Aktiva åtgärder

Arbetet mot diskriminering och kränkande behandling sker både långsiktigt och kortsiktigt och kräver att arbetet dokumenteras. De båda lagarna har olika krav på vad det är som ska dokumenteras och hur. Gemensamt för båda nivåerna är att det sker i fyra steg:

Steg 1: Undersöka/Kartlägga

Undersökningen ska göras på en generell nivå och inrikta sig på utbildningen.

Undersöka/Kartlägga så att utbildningen genom sin organisation, rutiner, regler, miljöer, material, normer och förhållningsätt/attityder inte oavsiktligt medverkar till diskriminering och kränkande behandling. Behöver omfatta alla diskrimineringsgrunder och risker för kränkande behandling eller repressalier. Undersökningen ska göras på en övergripande nivå för att identifiera risker/hinder i verksamheten. Det ska inte göras någon kartläggning på individnivå avseende personliga förhållanden.

Steg 2: Analys

Analysera de risker och hinder som upptäckts i steg 1.

Steg 3: Åtgärda/sätt upp mål och upprätta en plan mot kränkande behandling

Steg 4: Följa upp och utvärdera

5. Diskrimineringslagen (SFS 2008:567)

De sju diskrimineringsgrunderna

Ett barn får inte diskrimineras på grund av hens egen eller förälders/vårdnadshavares: Kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder

Kön

Kön innefattar det biologiska könet kvinna/flicka eller man/pojke. Med biologiskt kön menas det kön en individ föds med.

Könsöverskridande identitet eller uttryck

Könsöverskridande identitet eller uttryck avses när individen inte identifierar sig med sitt biologiska kön.

Etnisk tillhörighet

En individ kan ha en eller flera olika etniska tillhörigheter vilka innefattar en individs nationella och etniska ursprung eller hudfärg.

Religion eller annan trosuppfattning

Religion avser vilken religiös tro en individ har till exempel islam, judendom, hinduism och kristendom.

Funktionsnedsättning

Diskrimineringsgrunden funktionsnedsättning innebär att en person har varaktig nedsatt förmåga antingen fysisk, psykisk eller begåvningsmässigt.

Sexuell läggning

Sexuell läggning omfattar hetero-, homo- eller bisexuell läggning. Sexuell läggning handlar om vilket kön en individ blir attraherad av.

Ålder

Enligt lagen för diskrimineringsgrunden ålder innebär det den uppnådda levnadslängden. Det finns vissa undantagsregler för den här diskrimineringsgrunden då det ibland är tillåtet att särbehandla individer efter ålder.

Diskrimineringslagen förbjuder sex former av diskriminering:

Direkt diskriminering - när någon missgynnas genom att behandlas sämre än någon annan i en jämförbar situation. Att behandla lika olika.

Indirekt diskriminering - när det finns en regel eller en rutin som verkar neutral men särskilt missgynnar personer med visst kön, viss könsidentitet eller uttryck, viss etnisk tillhörighet, viss religion eller annan trosuppfattning, viss funktionsnedsättning, viss sexuell läggning eller viss ålder. Att behandla olika lika.

Bristande tillgänglighet – när en person med en funktionsnedsättning missgynnas genom att en verksamhet inte vidtar skäliga tillgänglighetsåtgärder för att den personen ska komma i en jämförbar situation med personer utan denna funktionsnedsättning.

Instruktion att diskriminera – kan vara att enbart arbetssökande med svenska namn ska intervjuas, någon som är homosexuell inte ska få service, en person med en viss etnisk tillhörighet inte ska få komma in i affären eller restaurangen.

Trakasserier – ett uppträdande som kränker någons värdighet och som har samband med någon av diskrimineringsgrunderna kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Om någon ur personalen utsätter ett barn eller en elev för trakasserier benämns det diskriminering.

Sexuella trakasserier – ett uppträdande av sexuell natur som kränker någons värdighet. Det kan handla om en ovälkommen beröring, skämt och jargong, blickar eller bilder som upplevs som sexuella och kränkande.

Exempel på händelser som kan vara diskriminerande utifrån de sju diskrimineringsgrunderna

Kön

Joseph kommer in på förskolan, söker efter lekkamrater och springer in till kuddrummet och möts av ett "du får inte vara med, det ska bara vara tjejer med i denna leken". (Svaleryd & Hjertson 2018, s.44)

Könsöverskridande identitet eller uttryck

Genom sitt uttryck med till exempel kläder bryter individen samhällets normer kring hur kvinnor/flickor respektive män/pojkar förväntas vara. Det innefattar de flesta transpersoner. Har transpersoner planerat eller genomfört en könskorrigering omfattas de av diskrimineringsgrunden kön. Sedan flera månader tillbaka markerar Pelle, 7 år, att hon helst vill vara flicka och kallas hon och henne. En dag är Pelle ledsen när pappa kommer för att hämta henne. Hon berättar att hon inte fick följa med till biblioteket eftersom hon vägrade ta

på sig ett par byxor. Pappa frågar personalen varför Pelle skulle byta från kjol till byxor och får svaret: "Det får vara någon måtta med de här fånerierna." Pappan blir också uppmanad

att i fortsättningen klä Pelle ordentligt eftersom att några barn börjat reta henne då hon bär klänning. (Svaleryd & Hjertson 2018, ss.45–46)

Etnisk tillhörighet

Det är alltid individen själv som definierar sin etniska tillhörighet. Xiangsong pratar svenska med brytning och bli ofta retad av de andra barnen. "hahaha du sa fel, du säger alltid fel. (Svaleryd & Hjertson 2018 s.44)

Religion eller annan trosuppfattning

Annan trosuppfattning innefattar de övertygelser vilka har ett samband eller grundar sig i en religiös tro till exempel ateism. Fatima mår dåligt varje dag när eftermiddagen närmar sig. De andra barnen brukar skratta åt Hennes mamma som bär muslimsk huvudduk. Hon berättar för fröken att hon blir ledsen, fröken tröstar men vidtar inga andra åtgärder. (Svaleryd & Hjertson 2018, ss.44-45)

Funktionsnedsättning

Tillfällig funktionsnedsättning innefattas inte i denna diskrimineringsgrund. En person har en funktionsnedsättning och är begränsad av omgivningen, personen i sig är inte funktionshindrad. Sixten har Aspergers syndrom och koncentrationssvårigheter. Han kan inte vara med på samlingen utan får duka med de vuxna. Han känner sig utanför och vill in till de andra. (Svaleryd & Hjertson 2018, s.45)

Sexuell läggning

Pelle och Antonio är bästisar. Pelle säger att han älskar Antonio och vill gifta sig med honom när han blir stor. Personalen skrattar och rättar Pelle att de nog kommer vara bästisar. Pelle och Antonio leker en dag att de ska gifta sig, de andra barnen retas och säger att de är äckliga. (Svaleryd & Hjertson 2018, s.46)

Ålder

I förskolans verksamhet kan det vara relevant att åldersindelade grupper om det finns ett syfte till varför den här indelningen skall göras. Jakob är född sent på året och är sen i utvecklingen. Han leker mest med barnen som är ett år yngre. Hans föräldrar har beslutat att skjuta upp skolstarten ett år. Jakob är den enda sexåringen som går kvar i förskolan och inte har börjat i förskoleklass. De andra barnen retar honom ofta för det. Jakob blir ledsen. (Svaleryd & Hjertson 2018, s.47)

Exempel på konkreta åtgärder för att motverka och förebygga diskriminering

Kön – Benämna rum med namn som inte befäster traditionella könsroller till exempel aktivitetsrum, sinnesrum istället för ”dockrum” samt ha en hög medvetenhet vad det gäller val av pedagogiskt material i rummet.

Ständigt ha pågående diskussioner med barn och föräldrar kring synen på könsroller.

Medvetandegöra aktiva åtgärder både för manliga och kvinnliga vikarier, elever och andra vuxna.

Könsöverskridande identitet eller uttryck – Det ska finnas ett brett utbud bland utklädningskläder och ett tillåtande bemötande i leken av de vuxna.

Etnisk tillhörighet – Ta tillvara på tillfällen att tillsammans med barnen jämföra likheter och olikheter i det man gör i språk, utseende, traditioner, seder och vanor. Hjälpa barnen att känna stolthet över sig själva och att samtidigt respektera andra.

Ta tillvara på de tillfälliga personalresurser som finns kring modersmålsstöd.

Religion eller annan trosuppfattning – Hitta alternativa lösningar vid högtider och traditioner.

Funktionsnedsättning – Medvetenhet i attityder och handling genom att anpassa verksamheten så att alla kan delta. Ta hjälp av andra instanser vid behov.

Sexuell läggning – Vi behöver skaffa oss mer kunskap kring familjer inom HBTQ (Homo-Bi-Transsexualitet-Queer). Undvika att förstärka heteronormer som det enda naturliga och självklara, till exempel genom litteratur.

Ålder – Variera gruppammansättningar.

Ta tillvara och tydliggöra de fördelar åldersspridningen bland de vuxna innebär.

6. Skollagen (SFS 2010:800)

Enligt skollagen, kapitel 6 är förskolan och skolan skyldig att:

- Målmedvetet arbeta mot kränkande behandling av barn.
- Göra allt de kan för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling.
- Varje år upprätta en plan mot kränkande behandling (se bilaga 1).
- Leva upp till den så kallade anmälningsskyldigheten. Om förskolepersonalen får veta att ett barn anser sig ha blivit utsatt för trakasserier eller kränkande behandling är de skyldiga att informera rektor.
- Rektor är i sin tur skyldig att föra informationen vidare till huvudmannen, det vill säga den som driver förskolan. I 9 § finns också ett förbud för vuxna i förskolan att kränka ett barn.

Vad är kränkande behandling?

Kränkande behandling är handlingar som kränker barns värdighet. Kränkande behandling kan utföras av en eller flera personer och riktas mot en eller flera.

Befogad tillrättavisning

Förskolans personal talar med och lyssnar på barnen för att skapa en god miljö för hela barngruppen. Därför kan en befogad tillrättavisning ibland behöva vidtas. Detta skall dock endast ske om den står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter. En befogad tillrättavisning är inte en kränkning i lagens mening, även om barnet kan uppleva det som kränkande. Det är viktigt att barnet får en förklaring till varför tillrättavisningen skett. Förbudet att utsätta barn för kränkande behandling gäller inte tillrättavisningar som är befogade för att upprätthålla ordning och god miljö, även om barn kan uppleva tillrättavisningen som kränkande. **Om mycket små barn gör illa andra barn t.ex. genom att bitas handlar det om bristande tillsyn i verksamheten.** (Prop. 2005/06:38 s. 102)

Kränkningar kan uttryckas genom: *Verbala uttryck*, säga sårande saker om ett barns beteende, förmåga, klädsel, vikt, skälla, kalla vid öknamn, retas, håna, kommentera kläder och hår, prata bakom ryggen, vara tyst när någon tilltalar en.

Fysiska uttryck, knuffar, slag och andra fysiska kränkningar, slå, sparka, göra krokben, stå som hinder, riva i kläder, kasta sand och stenar, störa och förstöra lekar.

Psykiska men tysta uttryck, utfrysning, hån och ironisering, hota, manipulera, utöva utpressning, miner, grimaser, suckar, himla med ögonen, utesluta, ändra på lekens regler, prata bakom ryggen.

Det är också förbjudet i lagen att utsätta ett barn för repressalier. Huruvida en handling upplevs kränkande varierar från person till person. Man kan alltså inte i förhand slå fast vad som är kränkande utan det måste avgöras från fall till fall.

Mobbning finns inte som lagbegrepp – utan brukar definieras som kränkningar som sker flera gånger

7. Våra rutiner för akuta situationer

Skollagen (2010:800) 6 kap

Vi har skyldigheter att anmäla, utreda och vidta åtgärder mot kränkande behandling. En förskollärare eller annan personal som får kännedom om att ett barn anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med utbildningen är skyldig att anmäla detta till rektorn men också när barn anser sig ha blivit utsatt för trakasserier eller sexuella trakasserier på sätt som avses i diskrimineringslagen (2008:567).

En rektor som får kännedom om att ett barn anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling, diskriminering, trakasserier, sexuella trakasserier i samband med utbildningen är skyldig att anmäla detta till huvudmannen.

Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

1. Personal som får kännedom om, eller bevittnar händelsen försöker reda ut den akuta situationen. Samma personal anmäler detta till rektor. Rektor anmäler till huvudman. Alla har skyldighet att ingripa vid kännedom om att barn utsätts för diskriminering och kränkande behandling
2. Samtal med den/de som är utsatt.
3. Personal kontaktar barnets/barnens vårdnadshavare och informerar om hur förskolan arbetar i ärendet.
4. Individuell åtgärdsplan upprättas för varje enskilt fall.
5. Anmälningsskyldigheten omfattar **ALLA** situationer där **barn upplever sig kränkt, diskriminerad, trakasserad eller upplevt sexuella trakasserier.**
6. Den vuxne ska inte göra en värdering av hur allvarlig en händelse är innan den anmäls till huvudmannen.

Tänkbara åtgärder är att:

Ha återkommande samtal med barn och eventuella vårdnadshavare.

Ha ökad uppsikt, särskilt på platser och vid tidpunkter som har visat sig vara riskfyllda.

Göra insatser med hjälp av elevhälsa (ex förskolans specialpedagog, psykolog).

Använda litteratur och sagor för att bearbeta och förändra negativt beteende.

Se bilaga 2, Utredning när någon anser sig blivit utsatt för diskriminering, trakasserier, sexuella trakasserier samt kränkande behandling.

8. Referenser:

Ekman, Åsa (2020) *Barnets rättigheter: Barnkonventionen i förskolan*. Göteborg: Gothia

FN:s konvention om barns rättigheter barnkonventionen. Tillgänglig på till exempel UNICEF:s webbplats: [Barnkonventionen - UNICEF Sverige](#)

Nilsson, Jenni & Örberg, Mimmi (2020) *Demokrati! -Teori och praktik i förskolan*. Stockholm: Natur & Kultur

Salmson, Karin & Ivarsson, Johanna (2016) *Normkretiviteten i förskolan- om normkritik och vägar till likabehandling* Linköping: Olika förlag

Skolverket (2013) *Förskolans och skolans värdegrund - förhållningssätt, verktyg och metoder*. <https://www.skolverket.se/publikationer?id=2579> Stockholm: Skolverket

Skolverket (2019). *Främja, förebygga, upptäcka och åtgärda. Hur skolan kan arbeta mot diskriminering och kränkande behandling* <https://www.skolverket.se/publikationer?id=4665> Stockholm: Skolverket

SFS 2008:567 *Diskrimineringslagen*. Stockholm: Utbildningsdepartementet

SFS 2010:800 *Skollagen*. Stockholm: Utbildningsdepartementet

Skolverket (2019) *Läroplan för förskolan, Lpfö 18*. Stockholm: Skolverket

Svaleryd, Kajsa & Hjertson Moa (2019) *Lika behandling i förskola och skola*. Stockholm: Liber

Elektroniska källor:

SPSM Värderingsverktyg för tillgänglig utbildning

<https://www.spsm.se/stod/tillganglighet/varderingsverktyget-som-stod/>
<https://www.spsm.se/stodmaterial-forskola/start---stodmaterial-forskola/>

[Jämställ.nu Normkritik för lugnare skola och bättre betyg | Jämställ.nu \(jamstall.nu\)](#)
[Kamp mot normer höjde betygen | Jämställ.nu \(jamstall.nu\)](#)

Myndigheten för jämställdhet [Jämställdhetsmyndigheten \(jamstalldhetsmyndigheten.se\)](#)